

MAKTABGACHA TA'LIM TASHKILOTIDA TA'LIM SIFATI MONITORINGINI TAKOMILLASHTIRISHNING PEDAGOGIK MEXANIZMI

Turdalieva Sevara Adahamjanovna

Puchon universiteti Magistranti

Annotatsiya: Maktabgacha ta'lim tashkilotida ta'lim sifati monitoringini takomillashtirishning pedagogik mexanizmi ta'lim tizimini zamon talablaridan kelib chiqib yangilash, sifatli ta'lim berish hamda bolalarning har tomonlama taraqqiy etishini ta'minlashga qaratilgan chuqur va asosli yondashuvlarni o'z ichiga oladi. Sifat monitoringining asosiy vazifasi – ta'lim jarayoni samaradorligiga kompleks yondashuv asosida baho berish, mavjud muammolarni aniqlash, ilg'or tajribalarni hamda innovatsion pedagogik texnologiyalarni joriy qilishdir. Maktabgacha yoshdagi bolalarning rivojlanishi mazkur davrda shakllanadigan asosiy ko'nikmalar, bilim va malakalar sifatiga bevosita bog'liq bo'lgani sababli monitoring tizimini to'g'ri yo'lga qo'yish muhim tarkibiy ahamiyat kasb etadi.

Kalit so'zlar: ta'lim sifati, monitoring, maktabgacha ta'lim, pedagogik mexanizm, baholash, innovatsion yondashuv, sifat nazorati, rivojlanish, samaradorlik, diagnostika.

Monitoring jarayonida pedagogik mexanizm deganda ta'lim sifatini baholash, o'zgarishlarni kuzatish va talablarga javob beruvchi rivojlanish strategiyalarini ishlab chiqish uchun turli didaktik, tashkiliy va amaliy tadbirlar majmuasi tushuniladi. Bunday mexanizm doirasida bir qator bosqichli jarayonlar amalga oshiriladi. Avvalo, ta'lim sifati uchun muhim hisoblangan mezonlar ishlab chiqiladi, bu mezonlar asosida har bir pedagogik faoliyatning natijalariga doir tahlillar va chuqur monitoring olib boriladi. Ta'lim sifatini aniqlash uchun bolalarning rivojlanish ko'rsatkichlari, pedagoglarning malakaviy tayyorgarlik darajasi, muassasaning moddiy-texnik bazasi, o'quv dasturlarining zamonaviyligi va ularning amaliyotdagi joriy qilinishi e'tiborga olinadi. Ta'lim sifatini muntazam monitoring qilish orqali tizimdagi mavjud to'siqlar,

kamchiliklar va ehtiyojlar aniqlanadi, bu esa muammolarga aniq yondashish va samarali yechimlar ishlab chiqilishiga zamin yaratadi. Monitoring natijalari asosida metodik ishlar, pedagoglarning malaka oshirish kurslari, zamonaviy vositalardan foydalanish va innovatsion loyihalarni joriy etish rejalashtiriladi. Ta'lim sifatida eng avvalo bolalarning intellektual, ma'naviy, madaniy, axloqiy va jismoniy rivojlanish xususiyatlariga e'tibor qaratiladi. Pedagogik mexanizm doirasidagi har bir islohot yoki yangi uslubiy yondashuv bolalarning har tomonlama kamol topishiga xizmat qilar ekan, monitoring orqali ularning natijaviylik darajasi aniqlanadi [1].

Maktabgacha yosh davrida bola uchun atrof-muhit muhim o'rin tutadi, shuning uchun monitoring tizimi oila, jamiyat, pedagog va bola integratsiyasini ham ta'minlashi zarurdir. Bu tizimni amalga oshirishda yagona metodik maktab va pedagogik jamoaning hamkorlikda ishlashi, bola shaxsiga individual yondashuv, maxsus rejalangan o'quv-tarbiyaviy muhit, zamonaviy uslub va an'anaviy qadriyatlarning uyg'unlashuvi asosiy omil hisoblanadi. Monitoring mexanizmi bolalarning faoliyatini muntazam o'rganish, pedagoglarning tashabbusini rag'batlantirish, o'quv dasturlarini yangilab borish hamda o'quv-tarbiyaviy jarayonni kompleks baholashga xizmat qiladi. Monitoringning to'g'ri yo'lga qo'yilishi eng avvalo bola shaxsini erkin his qilishiga, mustaqil fikrlash, muammolarni mustaqil hal qilishi va o'z salohiyatini to'liq namoyon qilishi uchun sharoit yuzaga kelishiga turtki beradi. Sifatli monitoring orqali har bir bolaga alohida yondashuv, bilim va ko'nikmalarini hayotga tatbiq etish imkoniyatlari yaratiladi. Shu orqali zamonaviy inson uchun muhim bo'lgan ijtimoiy moslashuv, muloqot, mustaqillik, o'z fikrini ochiq va aniq bayon eta olish kabi fazilatlar shakllanadi. Ta'lim jarayonida monitoring tizimi nafaqat ta'lim sifatini haqiqiy baholashda, balki innovatsion yondashuvlarni hayotga tatbiq etishda ham muhim ahamiyatga ega. Bu jarayon doirasida har bir o'qituvchi o'z ish faoliyati samaradorligini doimiy tahlil qilib boradi, bolalarning har tomonlama rivojlanish ko'rsatkichlarini aniqlab, muammolar hollarda tezkor yechimlar topadi. Bu esa ta'lim tizimidagi quyi va yuqori bo'g'inlar o'rtasidagi hamkorlik samaradorligi oshishiga olib keladi. Monitoring natijalari asosida muassasa faoliyatining har jihatdan

rivojlanishi, o'quv dasturlarining yangilanishi, zamonaviy texnologiyalarni joriy etilishi, metodik yordam va maslahatlar, ota-onalar bilan hamkorlikni yo'lga qo'yishga yordam beradi [2].

Tizimli monitoring orqali maktabgacha ta'lim tashkilotlari faoliyati uzliksiz rivojlanib boradi, mavjud imkoniyatlardan samarali foydalanish, pedagogik ehtiyojlarni aniqlash, o'quv dasturlarini zamon talablariga moslashtirish jarayonini takomillashtirish mumkin bo'ladi. Bu jarayonning muhim bir qismi sifatida pedagoglar, boshqaruv xodimlari va ota-onalarning o'zaro hamkorligi, har bir tashkilotda monitoring va tahlil jarayonining amalga oshirilishiga alohida e'tibor qaratilishi lozim. Har qanday ta'lim tizimi sifatning doimiy oshirilishi va zamon talablariga moslashtirilishi natijasida rivojlanadi. Shuning uchun monitoringni takomillashtirish orqali maktabgacha ta'limda yuqori natijalarga erishish mumkin. Bu jarayon har bir pedagogik faoliyat natijaliligini oshirib, bolaning kamolotiga xizmat qiluvchi muhitga, zamonaviy yondashuv va ilg'or metodikalarni joriy etishga imkon yaratadi. Monitoring ta'lim sohasida har qanday o'zgarish va yangilanishlar uchun asos bo'lib, tajriba almashish, innovatsiyalar joriy etish, rivojlantiruvchi muhitni yaratishda asosiy mezon vazifasini bajaradi [3].

Maktabgacha ta'limda monitoring tizimini takomillashtirishning pedagogik mexanizmi chuqur ilmiy va amaliy asosga ega, u o'zaro uzviy bog'liq bosqichlardan iborat. Bu bosqichlarda ta'lim sifatining umumiy mezonlari aniq belgilanadi, har bir pedagog va tashkilot o'z faoliyatini doimiy ravishda tahlil qiladi. Monitoring tuzilmasining to'g'ri tashkil etilishi uchun ilg'or xalqaro tajribalardan, milliy qadriyatlardan va zamonaviy pedagogik texnologiyalardan kompleks foydalanish muhimdir. Bu orqali bolaga ta'lim sifati oshirish, shaxsiy rivojlanishni ta'minlash, mustaqil va ijtimoiy moslashuvchan shaxsni tarbiyalash hamda jamiyatda o'z o'rnini topa oladigan insonni yetishtirish imkoniyati sezilarli darajada ortadi. Tizimga zamonaviy axborot texnologiyalari, innovatsion monitoring dasturlari tatbiq etilishi maktabgacha ta'limda monitoring tizimini yangi bosqichga olib chiqadi. Monitoringning avtomatlashtirilgan shakllari, onlayn tahlil, elektron portfoliolar,

pedagoglar faoliyati va bola rivojlanishining elektron monitoringi ham joriy qilinmoqda. Bu esa faoliyatda shaffoflik, aniqlik va tezkor tahlil imkoniyatlarini yaratadi. Maktabgacha ta'lim tizimining monitoringini doimiy yangilash, ilg'or yondashuvlar va xalqaro tajribalar asosida boyitish zaruriyatdan kelib chiqadi [4].

Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida monitoring mexanizmlari orqali pedagoglarning malaka darajasi, bolalarning rivojlanishida qayd etiladigan ijobiy o'zgarishlar, tashkilot infratuzilmasining zamonaviyligi, o'quv reja va dasturlarning ilg'orlari, ta'lim resurslarining boyligi, bolalar ijtimoiylashtiruvining samaradorligi kabi omillar muntazam o'rganib chiqiladi. Shu tarzda monitoring o'z vazifasini to'liq o'taydi va yangi-ishboshlovchi pedagoglar uchun ham doimiy rivojlanish va takomillashuv yo'llarini ochib beradi. Monitoringda asosiy e'tibor bola shaxsini har tomonlama rivojlantirish, individual va guruh yondashuvni takomillashtirish, pedagogik faoliyat natijadorligini oshirish uchun ijtimoiy-psixologik hamkorlik tizimini mustahkamlashga qaratiladi. Tizim doirasida amalga oshirilgan har bir monitoring natijasi tegishli so'ha mutaxassislari, pedagoglar, rahbariyat va ota-onalar o'rtasida tahlil qilinib, amaliy faoliyatda muhim o'rin egallaydi. Bu esa ta'lim sifatini baholash mezonlari aniq va halol, faoliyatda esa shaffoflik va samaradorlikni ta'minlaydi. Maktabgacha ta'limda monitoringni takomillashtirish tizimining asosiy yo'nalishlari pedagogik faoliyatga yangi uslublar, zamonaviy texnologiyalar, ilg'or o'quv dasturlarini tatbiq etish, pedagoglarning doimiy malaka oshirishiga imkon yaratishdan iborat. Bunday yondashuv orqali tashkilotda sifatli o'quv-tarbiya muhiti, kuchli pedagogik jamoa, innovatsion faoliyat va tezkor tahlil tizimi vujudga keladi. Bu esa jamiyatda kamol topgan, mustaqil fikrlaydigan, faol, tashabbuskor, ijtimoiy jihatdan barkamol shaxslarni tarbiyalashga xizmat qiladi [5].

Ta'lim sifati monitoringini takomillashtirishning pedagogik mexanizmi har bir bolani faollikka undash, shaxsini to'la namoyon qilish, bilim o'zlashtirish ehtiyojlarini to'liq qondirishga qaratilgani bilan ham qadrlidir. Monitoring orqali bolalar tomonidan o'zlashtirilgan bilim va ko'nikmalarning kundalik hayotdagi aksini kuzatish, kamchiliklarni aniqlashtirish, ta'lim jarayonini doimiy takomillashtirish, ilg'or va

samarali metodikalarni joriy etish imkoniyati paydo bo'ladi. Maktabgacha ta'lim tashkilotida monitoring tizimini to'g'ri yo'lga qo'yish uchun pedagogik jamoa faoliyatida shaffoflik, ochiqlik, tashabbuskorlik, qonuniylik va ilmiylik asosiy mezon qilib olinadi. Bu tamoyillar asosida faoliyat olib borilsa, dip yuqori natijalarga erishish mumkin, natijada jamiyatda yetuk intellektual va axloqiy salohiyatga ega shaxslar yetishib chiqadi. Monitoring tizimi bu jarayonning asosiy boshqaruv vositasi sifatida o'z o'rniga ega bo'ladi. Monitoring natijalari asosida maktabgacha ta'lim tashkilotlarida ta'lim sifatini oshirishga qaratilgan kompleks o'zgarishlar, pedagoglar malakasini oshirish, metodik yordam ko'rsatish, zamonaviy texnologiyalarni joriy etish, ilg'or pedagogik yondashuvlarni tatbiq etish, bolalarga individual yondashuvni kuchaytirish, ijtimoiy-psixologik muhitni yaxshilash, oilalar bilan hamkorlikni kengaytirish kabi muhim vazifalar doimiy ravishda amalga oshiriladi [6].

Xulosa:

Xulosa qilib aytganda, maktabgacha ta'lim tashkilotida ta'lim sifati monitoringini takomillashtirishning pedagogik mexanizmi mazmun va mohiyat jihatidan chuqur asosga ega bo'lib, tashkilotlarning sifatli faoliyat yuritishida, bolalar shaxsining har tomonlama rivojlanishida, zamonaviy tendensiyalar va xalqaro tajribalar asosida o'quv-tarbiya jarayonini takomillashtirishda ustuvor ahamiyat kasb etadi. Bu mexanizm yordamida mavjud muammolar aniqlanadi, tegishli chora-tadbirlar ishlab chiqiladi hamda maktabgacha ta'lim sohasida yuqori natijalarga erishiladi. Monitoring, o'z o'rnida, har bir bola uchun sifatli ta'lim va rivojlanish kafolatini ta'minlashga zamin hozirlaydi. Shu sababli monitoring tizimi va uning takomillashuvi ta'lim tizimining barqaror rivojlanishida, inson kapitalini yuksaltirishda muhim rol o'ynaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Alimova, M. (2019). "Maktabgacha ta'limda sifat monitoringining zamonaviy yondashuvlari". Ta'lim va Tarbiya, 4(2), 55-59.
2. Beknazarov, S. (2018). "Pedagogik monitoring: Nazariy asoslari va zamonaviy talablari". O'zbekiston Pedagogika Jurnal, 3(1), 83-89.

3. Boboyeva, D. (2021). “Maktabgacha ta’lim muassasalarida ta’lim sifati monitoringi va uni tatbiq etish”. *Ilm-fan va taraqqiyot*, 1(3), 112-117.
4. Bo‘taboyeva, N. (2020). “Maktabgacha ta’limdagi monitoring tizimini takomillashtirish muammolari”. *Zamonaviy Pedagogika*, 5(1), 72-78.
5. Davranova, M. (2019). “Maktabgacha ta’lim sifatinı baholashning innovatsion usullari”. *Boshlang‘ich Ta’lim*, 6(2), 44-50.
6. Ergashova, S. (2022). “Maktabgacha ta’lim sifati monitoringi: dolzarb masalalar va yechimlar”. *O‘qituvchi va Zamonaviy Ta’lim*, 2(4), 89-95.
7. Karimova, Z. (2020). “Pedagogik monitoring va uning samaradorligi”. *Maktabgacha ta’lim innovatsiyalari*, 1(1), 38-43.